

İlkokul Öğretmenlerinin ve Yöneticilerinin Zorbalığa İlişkin Tutum ve Davranışları: Beşiktaş Örneği

Resul YİĞİT¹

Doç. Dr. Ahmet ŞİRİN²

Okulların günümüzde mutlu, çevresi ile uyumlu ve üretken bireyler yetiştirmesinde öneminin arttığı herkesçe kabul edilen bir saptama haline gelmiştir. Bu nedenle okul ortamının huzurlu ve güvenli olması öğrencilerin gelişimi için ayrı bir önem kazanmaktadır. Okullarda yaşanabilecek olumsuz tecrübeler çocuklar üzerinde uzun ve kısa dönemde olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Çocukların okuldan soğumasına ve hatta okuldan uzaklaşmasına yol açabilmektedir. Bu nedenle okulların şiddet ve olumsuz tecrübelerden arındırılması öğrencilerin güvenli ve huzurlu hissetmelerinin sağlanması oldukça elzemdir. Okul ortamını oldukça olumsuz etkileyen ve okulda huzuru bozan davranışların başında kuşkusuz zorbalık olayları gelmektedir.

Okulda zorbalık vakaları son yıllarda eğitim profesyonelleri ve akademik araştırmacılar için ciddi bir mesele haline geldi. Aynı zamanda sadece okul ile ilgili çalışanlar için değil genel bir kamusal sorun haline dönüşmüştür (Eslea ve Smith, 2000). Zorbalık bugün önemli sayıda öğrenci nüfusunu etkileyen ciddi bir kişisel, eğitsel ve sosyal problem olarak kabul görmektedir. Hem zorbalığın hem de kurban olma halinin öğrenciler üzerinde uzun dönemli negatif etkilerinin olduğu bir sır olmaktan çıkmıştır artık. “Yakın zamana kadar öğrencilerin bedensel, sözel, duygusal ve hatta cinsel yönden arkadaşları tarafından hırpalandığı kimsenin dikkatini çekmemiş, çocukların sadece anne-baba, öğretmen ve idareciler tarafından örselendiğine inanılmıştır. Ancak günümüzde zorbalığın acilen ilgilenilmesi gereken bir saldırganlık türü olduğu toplumlarda ve ilgili çevrelerde kabul görmektedir” (Kanık, 2010, s. 1). Zorbalık artık eğitim her seviyesinde ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda öğrenciler olabildiğince erken yaşlarda ulaşmak, zorbalığa negatif katkı yaparken okul iklimini olumlu etkilemektedir.

¹ *İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tez)*

² *Marmara Üniversitesi*

Alan yazındaki birçok önemli araştırmacı, zorbalık dinamiğinin değiştirilmesinin ve vakaları sayılarının ve etkilerinin azaltılmasının açık ve anlaşılır okul politikaları geliştirmeyi, zorbalık bildirimlerinin takibini etkili bir şekilde yapmayı ve yetişkinlerin farkındalıklarını artırmaya bağlı olduğunu ifade ederler (Pepler, Craig, ve O'Connel, 1999).

Bu bağlamda, öğretmenlerin ve yöneticilerin olaylara anında müdahale edebilecek yegane yetişkinler oldukları gerçeğine de göz önünde bulundursak, öğretmenlerin zorbalığa ilişkin tutumlarının ve bu vakalara verdikleri tepkilerin belirlenmesi oldukça önem kazanmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı ilkökul öğretmenlerin ve yöneticilerinin zorbalığa ilişkin tutumlar ve davranışlarını belirlemektir.

Bu bağlamda çalışmanın alt amaçları ilişkin bulgular şu şekilde olmuştur:

1. Bu çalışmada ortaya çıkan bulgulara göre, katılımcıların zorbalığa ilişkin tutum ortalaması 94,87 olarak gerçekleşmiştir. İngiltere'de ebeveynlerin zorbalığa ilişkin tutumlarının incelendiği bir araştırmada tutum puanlarının oldukça yüksek olduğu saptanmıştır. Çalışmada tutumu ölçmek amacı ile kullanılan ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100'dür. Sonuçlar katılımcıların hemen hepsinin 90'ın üzerinde tutum puanına sahip olduğunu göstermiştir (Eslea ve Smith, 1995).
2. Öğretmenlerin okulda zorbalık tutum ölçeği puanlarının branş değişkenine göre farklılaşma görülmemiştir. Öğretmenlerin zorbalığa ilişkin tutumlarını inceleyen araştırmaların bazılarında branş değişkeni ele alınmamıştır (Craig, Pepler ve Atlas 2000; Yoon, 2004; Yoon ve Kerber, 2003). Ortaöğretim kurumlarında uygulanan fiziksel cezanın yaygınlığını inceleyen bir araştırmanın sonuçlarına göre atölye ve laboratuvar öğretmenlerinin ceza uygulamalarında % 17.4 oranı ile öne çıktıkları belirlenmiştir (Mahiroğlu ve Buluç, 2003). Zorbalık davranışı da bir tür saldırganlık türü olduğundan, öğretmenlerin fiziksel ceza uygulaması konusundaki davranışları ile zorbalığa ilişkin tutumlar arasında bir ilişki olduğunu söylenebilir. Ancak bu çalışmada meslek dersi öğretmenleri tutumları bakımından diğer branş öğretmenlerinden farklılık göstermemişlerdir. Bu çalışmada görülüyor ki anasınıfı ve sınıf öğretmenliği branşında ki öğretmenler arasında zorbalığa karşı istedik bir tutuma sahip oldukları ve tutum puanlarının branş değişkenine göre farklılık göstermediği anlaşılmıştır.

3. Öğretmenlerin zorbalığa ilişkin tutumları eğitim seviyesi değişkenine göre gruplar arası ortalamalarında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Eğitim seviyesi yüksek lisans ve lisans düzeyindeki öğretmenlerin zorbalığa ilişkin tutum puanlarının ortalamaları arasında fark olmadığı anlaşılmıştır.
4. Katılımcıların zorbalığa ilişkin tutumları yaş değişkenine göre farklılaşma görülmemektedir.
5. Katılımcıların zorbalığa ilişkin tutumları tecrübe değişkenine göre farklılık bulunamamıştır. Bauman ve Del Rio (2005)' nun yaptığı araştırmada öğretmen adaylarının zorbalığa ilişkin eğitim gereksinimi duydukları saptanmıştır. Bauman ve Hurley (2005)' nin yaptığı bir başka çalışmada da meslekte ilk yılı olan öğretmenlerin zorbalık konusunda eğitim gereksinimi duydukları saptanmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin zorbalığa ilişkin tutumlarında mesleğe yeni başlayan öğretmenler ile uzun yıllar bu görevi yapan öğretmenler arasında anlamlı bir fark olmadığı anlaşılmıştır. Bu bulgular arasındaki çelişkinin, kültüre özgü farklılıklardan kaynaklanabileceği ve öğretmenlerin öğretmen olmadan önceki aldığı eğitimden kaynaklandığı düşünülebilir.
6. Katılımcıların zorbalığa ilişkin tutumları görev değişkenine göre farklılık bulunamamıştır. Craig, Pepler ve Atlas (2000) yaptıkları araştırmada öğretmenlerinin zorbalık vakalarına %15 ile %18'ine müdahil olduğunu göstermektedir. Zorbalık vakaları öğrenciler arası bir problemdir. Ancak okul zorbalığının önlenmesi açısından Besag'a (1995) göre "tüm okul" yaklaşımı, tüm öğrenci, yönetici ve öğretmenlere destek olan, tek bir çocuk veya öğretmenin bile zorbalık problemini tek başına çözmek zorunda bırakılmadığı bir okul yaklaşımı benimsenmelidir. Bu çalışmada yöneticilerin ve öğretmenlerin istedik bir tutuma sahip olduğu ve görev değişkenleri arasında fark bulunamaması, zorbalığın önlenmesinde etkili olacaktır.
7. Katılımcıların zorbalığa ilişkin tutumları cinsiyet değişkenine göre farklılık bulunamamıştır. Öğretmenlerin zorbalığa ilişkin tutumlarını inceleyen Craig, Pepler ve Atlas (2000) cinsiyete özgü farklılık saptamamıştır. Bu çalışmada da öğretmenlerin zorbalığa

*İlkokul Öğretmenlerinin ve Yöneticilerinin Zorbalığa İlişkin Tutum ve Davranışları:
Beşiktaş Örneği*

ilişkin tutumlarında cinsiyet değişkeni arasında fark bulunmadığı ve bulguların örtüştüğü anlaşılmıştır.

8. Katılımcıların duygu, davranış ve düşünce tutumlarında daha istendik durumda olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Zorbalık tutumları, ilkokul, öğretmenler, okul yöneticileri*

Kaynakça

- Bauman, S. ve Del Rio, A. (2005). Knowledge and Beliefs about Bullying in Schools: Comparing Pre-Service Teachers in the United States and the United Kingdom, *School Psychology International*, 26(4), 428-442.
- Bauman, S. ve Hurley, C. (2005). Teachers' Attitudes and Beliefs about Bullying: Two Exploratory Studies, *Journal of School Violence*, 4(3), 49-61.
- Besag, V. E. (1995). *Bullies and Victims in Schools*. Philadelphia: Open University Press.
- Craig, W. M., Pepler, D., ve Atlas, R. (2000). Observations of Bullying in the Playground and in the Classroom. *School Psychology International*, 21, 22-36.
- Eslea, M. ve Smith, P. K. (1995). Attitudes towards bullying in primary school pupils and parents. Poster, The Annual Conference of the British Psychological Society, University of Warwick, U.K.
- Eslea, M. ve Smith, P. K. (2000). Pupil and Parent Attitudes towards Bullying in Primary Schools. *European Journal of Psychology of Education*, 2, 207-219.
- Kanık, B. (2010). Öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin algıları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Mahiroğlu, A. ve Buluç, B. (2003). Ortaöğretim Kurumlarında Fiziksel Ceza Uygulamaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 81-93.
- Pepler, D. J., Craig, W. M. ve O'Connell, P. (1999). Understanding Bullying from a Dynamic Systems Perspective. A. Slater ve D. Muir (Ed.), *The Blackwell reader in developmental psychology* (s. 440-451). MA: Blackwell.
- Yoon J., S. ve Kerber, K. (2003). Bullying Elementary Teachers' Attitudes and Intervention Strategies. *Research in Education*, 69, 27-35.
- Yoon, J. S. (2004). Predicting Teacher Interventions In Bullying Situations. *Education and Treatment of Children*, 27 (1), 37-45.